

ATL TEMA

#VAL 2022

**Så vill politikerna lösa
valets viktigaste frågor**

Varsågod – en utgåva exklusivt för ATLs prenumeranter

Innehåll:

Självförsörjning på livsmedel	3
Skogsbruket	6
Föryngringen av lantbrukarkåren	9
Energi och drivmedel	12
Lantbrukets utveckling	15
Klimatet	18

Ansvarig utgivare: Annika R Hermanrud
annika.r.hermanrud@lrfmedia.se
Artiklarna i den här specialutgåvan har tidigare publicerats i
ATL och på www.atl.nu under 2022.

Foto: tt

Valets viktigaste frågor. Självförsörjning på livsmedel

Enighet om självförsörjningen

Pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har gjort Sveriges förmåga att producera livsmedel till ett ämne som ingen politiker kan säga att omständigheterna hållit dem från att fördjupa sig i.

– Det måste vara en av regeringens viktigaste uppgifter framåt att veta att vi har mat i en krissituation, säger Magnus Oscarsson, landsbygdspolitisk talesperson för Kristdemokraterna.

Alla riksdagspartier vill höja Sveriges självförsörjning och skapa en bättre livsmedelsberedskap. Samtliga är för att någon sorts beredskapslager för insatsvaror införs men de flesta väntar in pågående utredningar innan de uttalar sig exakt om vad de ska innehålla och hur de ska organiseras.

För Centerpartiet är det viktigt att lagren har det som ett omställt lantbruk behöver.

– Vi behöver titta på hur vi ska lagra biodrivmedel, säger Daniel Bäckström, landsbygds- och försvarspolitisk talesperson.

Centerpartiet vill också att det tas fram en statlig plan som kan hjälpa den enskilda bonden med den egna beredskapen. Miljöpartiet ser också att beredskapen börjar på gården och den miljöpolitiska talespersonen Maria Gardfjell ser hur ett omställt jordbruk som hittar alternativ till mineralgödsel blir mindre beroende av importerade insatsvaror.

– Kunskap om att odla baljväxter som binder kväve är kanske i sig ett beredskapslager, säger hon.

Vänsterpartiet delar Miljöpartiets syn på att den bästa vägen till långsiktig livsmedelstrygghet är att satsa på små-

Fakta. Självförsörjning

Ett lands självförsörjningsgrad är en komplicerad ekvation som det inte går att sätta en självklar siffra på. Jordbruksverket talar hellre om marknadsandelar för svenska varor. Det är hur stor del av den totala förbrukningen (produktion plus import minus export) som produceras i Sverige. Även det är en uppskattning som inte ger exakta uppgifter.

I en rapport om livsmedelsförsörjningen i ljuset av pandemin, som Livsmedelsverket och Jordbruksverket publicerade 2020, konstaterade myndigheterna att växtskyddsmedel produceras i ett par fabriker i världen. De fann också att flera aktörer hade en dålig planering för tillgången på andra kemikalier och för reservdelar.

I rapporten slås det också fast att primärproduktionen i sin helhet är samhällsviktig ur ett totalförsvarsperspektiv men att enskilda aktörer inte kan ses som det.

skaligare produktion med färre led mellan bonde och konsument.

– Vi behöver ett stödsystem som ger fler möjlighet att driva jordbruk och bli en del av en lokal livsmedelsmarknad, säger Vänsterpartiets miljöpolitiska talesperson Elin Segerlind.

Även Socialdemokraterna anser att lantbrukets omställning är bra inte bara för klimatet och miljön utan också för livsmedelstryggheten.

– Det är en viktig del i att minska sårbarheten, säger Malin Larsson, som har en av partiets stolar i Miljö- och jordbruksutskottet.

Sverigedemokraterna ser omställningen till ett klimatvänligare jordbruk mer som ett hot. Enligt partiets landsbygdspolitiska talesperson Mattias Karlsson är det bästa för ökad svensk självförsörjning sänkt pris på diesel.

– Om vi inte gör något så att svenskt jordbruk blir konkurrenskraftigt så kommer vi att få importera mat i stället och det är inte heller bra för klimatet.

Liberalernas landsbygdspolitiska talesperson Jakob Olofsgård är för beredskapslager men ser också att både producenter och konsumenter måste vara redo att ändra sina vanor i en kris.

– Vi har en hög och god spannmålsproduktion i Sverige. Den måste ställas om till att bli mer människoföda, säger han.

Moderaterna ser en roll för EU i beredskapsarbetet, med att underlätta inköpen av insatsvaror. Men lagren bör vara nationella. Den landsbygdspolitiska talespersonen John Widgren litar inte på solidaritet när det är skarpt läge.

För Liberalerna är det viktigt att Sverige inte gör det. En fungerande global frihandel blir inte mindre nödvändig för att det är oroliga tider.

Daniel Bäckström från Centerpartiet understryker att det inte räcker att se enbart till lagren, hela logistikkedjan måste säkras.

– Det gäller både inom landet och mellan länder.

Ett sätt att öka jordbruksproduktionen är att efterfrågan på hemmaplan ökar. Inget parti är emot en löst definierad

uppmuntran från politiken att köpa mer svensk mat. Skillnaderna framgår när det kommer till konkreta förslag om hur konsumtionen ska uppmuntras. Moderaterna ser ingen anledning till särskilda insatser utöver de åtgärder på temat sänkta skatter och minskat krångel som är partiets grundläggande företagspolitik.

– Stärker vi jordbruket kan vi producera mer och pressa ner priserna och då blir det mer attraktivt att köpa svenskt, säger John Widegren.

Vänsterpartiets Elin Segerlind intar en liknande inställning. Partiets jordbrukspolitik, med fler och mindre gårdar, skulle öka både produktionen och intresset för svensk mat, menar hon.

– Jag har svårt att se att en statlig informationskampanj skulle ha någon effekt, det är inte det folk utgår ifrån när de köper mat.

Mattias Karlsson, Sverigedemokraterna, tycker annorlunda.

– Jag hade gärna sett en statlig Köp svenskt-kampanj men man får vara vaksam så att man inte går över några regler.

Under pandemin ökade det svenska köttets marknadsandel när människor lagade mer mat hemma och restaurangernas import minskade. Flera politiker nämner risken för att den utvecklingen vänder när det nu är fritt fram att äta på krogen. S, MP, C, KD och L är alla för krav på ursprungsinformation om kött på restaurang.

Det är en fråga som regeringen jobbat med i flera år men den har stött på patrull på EU-nivå.

– Vi kämpar just nu med EU-kommissionen om att få införa det, säger Malin Larsson (S).

Maria Gardfjell (MP) menar att ursprungs kravet är tillräckligt berett.

– Det är bara att införa.

Sara Johansson

010-184 45 03

sara.johansson@atl.nu

VAL
2022

Lantbrukets viktiga frågor

59

... procent högre var importen av jordbruksvaror och livsmedel till Sverige än exporten av de samma under 2021. Skillnaden mellan importen och exporten har därmed sjunkit jämfört med genomsnittet för de senaste tio åren, då Sverige i snitt importerat 70 procent mer jordbruksprodukter och livsmedel än vi exporterar.

Källa: Jordbruksverket

61 miljarder kronor

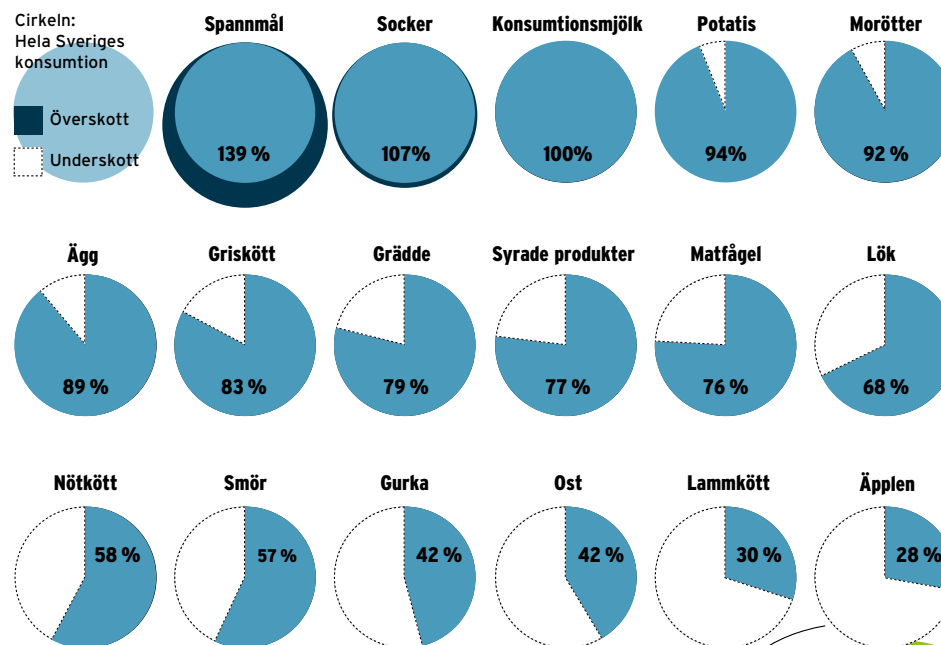
Så stort är Sveriges underskott i handelsnettot för livsmedel med utlande

Källa: Jordbruksverket.

Svensk marknadsandel

Svensk marknadsandel av olika livsmedel.

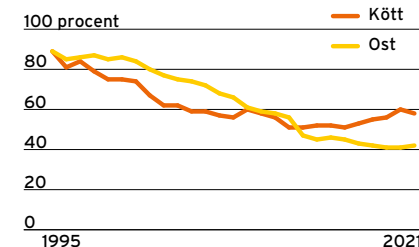
Källor: Senaste tillgängliga statistiken från Jordbruksverket och LRF

Utveckling för svenskt i kyldisken

Svensk marknadsandel av ost och nötkött.

Källa: Jordbruksverket.

32 200 ton äpplen skördades i Sverige.
82 918 ton importerades.

Källor: Jordbruksverket och SCB

Partierna svarar om självförsörjning

ATL har gjort telefonintervjuer med företrädare för alla riksdagspartier. Det här är en sammanfattning av deras svar.

Bör politiken göra mer för att uppmuntra konsumenter att köpa svenska livsmedel?

Behöver det inrättas beredskapslager för lantbrukets insatsvaror?

Maria Gardfjell,
Miljöpartiets miljö-
politiska talesperson.

Mattias Karlsson (SD),
landsbygdspolitisk ta-
lesperson.a

Jakob Olofsgård,
Liberalernas landsbygds-
politiska talesperson.

Miljöpartiet	Sverigedemokraterna	Liberalerna
Ja. Ursprungsinformation på res- taurang. Satsningar på småskaliga- re produktion ger ett mer lockande utbud.	Ja. Ser gärna en statlig kampanj. Politiker bör lyfta svenskt jordbruk, till exempel i sociala medier.	Ja. Tydligare ursprungsinformation, framför allt på restaurang.
Självklart. Men man måste också tänka bredare, hur kan beroendet av importerade insatsvaror minska?	Ja. Måste utredas grundligt innan man bestämmer hur det ska se ut.	Ja. Men man måste i kristider även vara redo att ställa om både pro- duktion och konsumtion.

Malin Larsson (S) sitter i
Miljö- och jordbruks-
utskottet.

Magnus Oscarsson,
Kristdemokraternas
landsbygdspolitiska
talesperson.

Elin Segerlind, Vänster-
partiets miljöpolitiska
talesperson.

Daniel Bäckström,
Centerpartiets lands-
bygdspolitiska tales-
person

John Widegren,
Moderaternas lands-
bygdspolitiska tales-
person.

Socialdemokraterna	Kristdemokraterna	Vänsterpartiet	Centerpartiet	Moderaterna
Ja. Vill införa ursprungsinformation på restaurang.	Ja. Ursprungsinformation för kött på restaurang bör införas. Politiker ska tala väl om svensk mat.	Ja, men det viktiga är att produktio- nen ökar. Mer svensk mat ger mer svensk matkonsumtion.	Ja. Inför ursprungsinformation för kött på restaurang.	Vikten av livsmedelsproduktio- nen bör lyftas. Mer produktion ger lägre priser som ger mer lockande mat.
Ja. Det pågår flera utredningar, vad som ska göras mer exakt får beslu- tas när de är klara.	Ja. Behövs statliga lager för till ex- empel drivmedel. Men bör även an- vända näringslivets struktur.	Ja, med foder, drivmedel och andra insatsvaror.	Ja. Inklusive biodrivmedel. Krävs lagstiftning och statlig plan för den enskilda bondens beredskap.	Ja. Exakt vad får undersökas noggrannare. EU bör arbeta med det men lagren ska vara natio- nella.

Valets viktigaste frågor. Skogsbruket

Skogsbruket förenar och splittrar

Synen på svenskt skogsbruk i övriga EU och ett fungerande artskydd engagerar flest riksdagspartier. Det visar ATLS genomgång av de skogspolitiska ambitionerna inför valet.

När ATL ringer runt för att prata skogspolitik med riksdagspartierna har det gått ungefär en månad sedan riksdagen antog en skogsproposition som bland annat slår fast att frivilliga åtaganden ska vara en utgångspunkt för arbetet med att skydda skog.

Regeringspartiet som lade lagförslaget vill ge den nya lagen en chans.

– Den behöver ju få börja verka, säger Isak From, socialdemokrat med plats i riksdagens miljö- och jordbruksutskott.

Moderaterna har tagit ställning mot att det skyddas mer skog, i procent, överhuvudtaget, medan Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill att mer mark tas ur produktion. Liberalerna vill också se mer skyddad skog, i första hand på frivillig basis.

– Den vägen måste vi börja gå, sedan får vi se hur långt den tar oss och hur mycket det löser, säger Jakob Olofsgård, partiets landsbygdspolitiska talesperson.

Kommande lagändringar hägrar på artskyddsområdet, där olika tolkningar av domar spritt förvirring om vad som gäller och vem som har ansvar för att följa det. Skogsstyrelsens bedömning att skogsägare måste ta hänsyn till alla fridlysta djur på individnivå har vållat oro i delar av Skogssverige.

Företrädarna för Sverigedemokraterna, Moderaterna,

Fakta. EU och skogen

Skogspolitiken är en så kallad nationell kompetens, det vill säga ett politikområde som medlemsländerna har ensamt ansvar för. Men det betyder inte att EU aldrig kan lagstifta med påverkan på skogsbruket. Det finns överlappande politikområden som är EU-kompetens och därför fritt fram att lägga förslag om. Det kan vara jordbrukspolitiken, handelspolitiken, miljöpolitiken eller klimatpolitiken.

Med växande kriser för klimatet och den biologiska mångfalden har EU-kommissionen under senare tid lagt ett antal förslag som rör skogen och skogsbruket. Till de förslag som orsakat kontroverser i Sverige hör kolbindningsregelverket LULUCF, taxonomin som definierar vad som är hållbara investeringar samt ett förslag om kontroll av bland annat trävaror för att stoppa skogsskövling.

Socialdemokraterna och Kristdemokraterna nämner alla behovet av ett tydligare och för skogsägarna mindre krävande regelverk.

– Är det så lagstiftningen ser ut måste det ju ändras, säger Magnus Oscarsson, Kristdemokraternas landsbygdspolitiska talesperson, om Skogsstyrelsens tolkning.

Sverigedemokraternas skogspolitiska talesperson Mats Nordberg nämner också att resterna av det numera övergivna nyckelbiotopssystemet behöver hanteras så att även

äldre nyckelbiotoper kan överklagas.

Miljöpartiet hade gärna sett att Skogsvårdslagen lades in under Miljöbalken för att understryka skogens centrala roll för miljö och klimat. Den borde enligt partiet även uppdateras så att den är i linje med EUs lagstiftning och ambitioner.

Miljöpartiets skogspolitiskt ansvariga Maria Gardfjell påpekar att Skogsvårdslagen antogs innan Sverige gick med i EU.

– Vi måste ju ha en skogsvårdslag som ändå hanterar frågorna på EU-nivån på ett bra sätt, annars kommer folk och få att vara fortsatt arga på EU och säga: Vi vill inte göra som de säger.

För arga på EU är onekligen en del. Centerpartiets, Kristdemokraternas, Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas representanter klagar alla över att övriga EU i allmänhet och EU-kommissionen i synnerhet inte förstår sig på modernt skogsbruk och därför stiftar lagar och formulerar ambitioner som passar illa med det konventionella svenska skogsbruket. Kunskapen måste höjas och samordningen med likasinnade i unionen förbättras, menar partiföreträdarna.

– Det är väldigt viktigt att skogsländerna i EU verkar tillsammans för att få till en bättre dialog med EU-kommissionen därför att miljöintressena har en bra dialog, säger Sverigedemokraternas skogspolitiska talesperson Mats Nordberg.

Peter Helander, Centerpartiets skogspolitiska talesperson, tror att det skulle hjälpa om det svenska skogsskyddet

räknades på ett sätt som gör det mer internationellt jämförbart. I dag används olika räknesätt, en del länder använder en klassificering som ger högre andel skyddad skog än den svenska varianten.

– Det borde vi haft på plats för tio år sedan, då hade vi inte haft den här diskussionen, skyttegravskriget.

Jakob Olofsgård nämner också den polariserade debatten som ett problem. Han menar att tonläget skulle sjunka om Liberalerna fick ansvar för skogspolitiken.

Även om höjda klimat- och miljöambitioner i skogen på EU-nivå möts med en del motstånd lyfter alla riksdagspartier att det finns utrymme för förbättringar. Liberalerna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet lyfter att skogsbruket behöver bli mer varierat.

Inget parti vill förbjuda trakthyggesbruk men Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill se färre och mindre kalhyggen. Liberalerna vill se ett omställningsstöd för skogsägare som vill gå över till ett mer kostsamt blandskogsbruk, liknande det som finns för jordbruk som ställer om till ekologisk produktion. Vänsterpartiet vill också öka stödet för hållbart skogsbruk.

– Det behövs incitament för skogsägare att bruka skogen på ett annat vis, säger Elin Segerlind, Vänsterpartiets miljöpolitiska talesperson.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet lyfter behovet av klimatanpassningsåtgärder och Miljöpartiet vill även se satsningar som ger en större mångfald av bruksmetoder och affärsmodeller som gör skogsägande både ekonomiskt och miljömässigt hållbart.

Moderaternas landsbygdspolitiska talesperson John Wiedgren tycker att det av riksdagen antagna miljömålet "Levande skogar" är för ambitiöst och i princip omöjligt att nå.

– Då är ju frågan: Behöver vi formulera om miljömålet så att det faktiskt realistiskt kan gå att nå?

Sara Johansson

010-184 45 03

sara.johansson@atl.nu

VAL 2022

Lantbrukets viktiga frågor

1,1 procent

... av den produktiva skogen anmäldes för avverkning 2021.

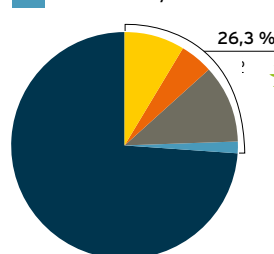
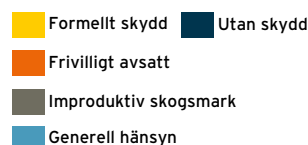
Källor: Skogsstyrelsen, SLU

28 000

... personer är sysselsatta inom skogsbruket i Sverige, ytterligare 57 000 inom skogsindustrin.

Källa: Skogsstyrelsen.

Skyddad skog

Svensk skog - tillväxt och avverkning

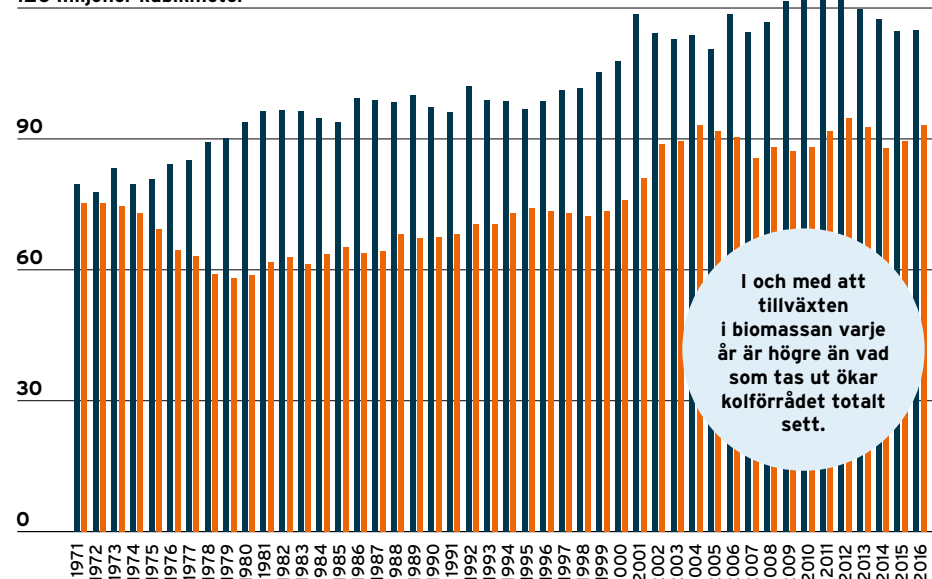
Tillväxt och total avgång (inklusive avverkning) i svensk skog 1971-2017.

Tillväxten anger hur mycket träden växer, avgången visar uttag av virke samt vad som ruttnar bort.

Källa: Naturvårdsverket

120 miljoner kubikmeter

Svensk skog - Typ av träd

Så stort förråd finns av olika trädslag: (Miljoner kubikmeter.)

1. Gran.....	1 419	8. Bok.....	23
2. Tall.....	1 406	9. Sälg.....	18
3. Björk.....	461	10. Rönn.....	7
4. Asp.....	63	11. Ask.....	5
5. Al.....	62	12. Lärk.....	3
6. Contorta.....	46	13. Lönn.....	3
7. EK.....	48		

Källa: Riksskogstaxeringen.

Partierna svarar om skogsbruket

ATL har gjort telefonintervjuer med företrädare för alla riksdagspartier. Det här är en sammanfattning av deras svar.

Finns det något i skogsbruket som bör förändras?

Vad och hur?

Maria Gardfjell,
Miljöpartiets miljö-
politiska talesperson.

Mats Nordberg,
Sverigedemokraternas
skogspolitiska tales-
person.

Jakob Olofsgård,
Liberalernas landsbygds-
politiska talesperson.

Miljöpartiet

Ja.

Få en skogsvårdslag som är i synk med EU. Mindre och färre kalhyggen. Fler metoder och affärsmodeller.

Sverigedemokraterna

Ja.

Bättre dialog på EU-nivå. Ett rätts-säkert och kompenserande system för artskyddet.

Liberalerna

Ja.

Få bort polariseringen. Stöd för mer varierat skogsbruk. Frivilligt skydd först, får se om det räcker.

Isak From, Social-
demokratisk ledamot
i Miljö- och jordbruks-
utskottet i riksdagen.

Magnus Oscarsson,
Kristdemokraternas
landsbygdspolitiska
talesperson.

Elin Segerlind, Vänster-
partiets miljöpolitiska
talesperson.

Peter Helander, Center-
partiets skogspolitiska
talesperson.

John Widegren,
Moderaternas lands-
bygdspolitiska tales-
person.

Socialdemokraterna

Ja.

Mer klimatanpassning. Höja kunskapsnivån i övriga EU. Förtydliga Artskyddsförordningen.

Kristdemokraterna

Ja.

Ska Artskyddsförordningen tolkas som Skogsstyrelsen gör bör den ändras. Övriga EUs syn på skogsbruk måste ändras.

Vänsterpartiet

Ja.

Mindre och färre kalhyggen. 30 procent skyddad skog. Mer incitament till den som vill bruka mer hållbart/skyddad skog.

Centerpartiet

Ja.

Jämförbara siffror för skyddad skog. Engagemang för att ändra hur övriga EU ser på svenskt skogsbruk.

Moderaterna

Ja.

Förtydliga Artskyddsförordningen. Inte skydda mer skog. Sänk ambitionen i miljömålet Levande skogar.

Valets viktigaste frågor. Föryngringen av lantbrukarkåren

Kan stöden föryngra branschen?

De särskilda stöden för unga lantbrukare har brett stöd bland riksdagspartierna. Flera vill lägga mer pengar på dem.

Pandemi och krig har lyft den svenska livsmedelsproduktionen högt upp på den politiska dagordningen.

Priserna och tillgången på insatsvaror och sådana faktorerers effekt på landets livsmedelstrygghet diskuteras i en sål-lan skådad omfattning och på ovanligt höga nivåer. Ett långsiktigt hot mot den inhemska matproduktionen hör man dock mindre om: Den åldrande bondekåren. Utan trygghet återväxt finns det ingen trygghet livsmedelsförsörjning. Så ATL tog frågan till riksdagspartierna: Bör politiken göra något för att underlätta för unga som vill bli lantbrukare, och i så fall vad?

Rundringningen visar att de särskilda satsningar på unga bönder som finns i den reformerade jordbrukspolitiken som ska införas nästa år har ett brett stöd. Moderaterna, Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna lyfter alla att utformningen av de inkomststöd, startstöd och investeringsstöd som är riktade mot yngre (se faktaruta) är bra.

En del menar att de kan bli ännu bättre, med mer, eller omfördelade pengar. Centerpartiet vill lägga mer nationella medel på startstöd och investeringsstöd så att pengarna inte tar slut före intresset för dem, vilket hänt tidigare.

– Det måste vara en dimensionering som lägger en bra grund så att det inte blir en begränsning, säger Daniel Bäckström, landsbygdspolitisk talesperson för Centerpartiet.

Fakta. Särskilda stöd till unga lantbrukare

En föryngring av bondekåren är ett av målen med EUs reformerade jordbrukspolitik som ska träda i kraft nästa år.

En summa motsvarande minst 3 procent av direktstödet ska gå till unga lantbrukare. I den svenska strategiska planen läggs inte mer. Summan får fördelas på direkta inkomststöd och ersättning och stöd inom landsbygdsprogrammet.

Liksom i dag kommer det att finnas ett särskilt inkomststöd för lantbrukare upp till 40 år. Enligt regeringens förslag blir det ett extra hektarstöd upp till 200 hektar.

Startstödet finns också kvar. Den som är högst 40 år kan få ett sådant vid start av en ny jordbruksverksamhet eller om lantbrukaren utökar en verksamhet som varit marginell.

Bönder upp till 40 år kan även få högre investeringsstöd, 40 procent mot äldre kollegors 30 procent.

Socialdemokraterna utesluter inte höjd medfinansiering. Isak From, som sitter i riksdagens Miljö- och jordbruksutskott för partiet, ser anledning att titta på om det går att införa någon sorts riskkapitalsverktyg i stöden.

– Generationsväxlingsfrågan är en prioriterad del som vi vill lyfta upp.

De flesta partierna är överens om att tillgången till kapi-

tal är ett problem för den som vill ta över ett lantbruk, eller starta ett nytt. Miljöpartiet vill införa statliga lånegarantier för unga bönders investeringar och Centerpartiet är också inne på lösningar där staten underlättar för privat finansiering. Moderaterna vill utreda om det finns onödiga hinder i regelverken som står i vägen för unga bönder att få investeringsresurser.

– Det vi också har funderat på, men inte har något färdigt förslag om än, är om man ska rikta mer av de nya investeringsstöden mot de unga, säger Moderaternas landsbygdspolitiska talesperson John Widegren.

Liberalerna tycker att utbetalningstiden för det särskilda inkomststödet till unga lantbrukare, fem år, är för kort.

– Det tar ju längre tid än så att bygga upp en verksamhet, säger Jakob Olofsgård, Liberalernas landsbygdspolitiska talesperson.

För att ändra det krävs lagförändringar på EU-nivå.

Både Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill se förändringar som gör att det inte krävs så stora resurser för att starta som bonde. Vänsterpartiet ser strukturrationaliseringen som ett hinder för unga som vill in i branschen.

– Vår vision om ett mer lokalt och småskaligt jordbruk öppnar ju också upp möjligheter, för att det blir lättare för unga att börja bedriva ett eget jordbruk, säger Vänsterpartiets miljöpolitiska talesperson Elin Segerlind.

Miljöpartiet vill att Sverige utnyttjar mer av möjligheten att omfördela stöd från de största stödmottagarna till de mindre. De håller med EU-kommissionen om att den väg regeringens valt inte stämmer med vad lagstiftningen kräver.

Flera partier nämner hur viktiga naturbruksgymnasier-na är för att få fler unga att välja bondeyrket. De är ofta kommunalt eller regionalt drivna, men flera partiföre-trädare ser att staten har en roll att spela. Centerpartiet vill utveckla branschskolor med närmare kontakter med lantbruk. Miljöpartiet vill ge naturbruksgymnasierna mer resurser genom att de kan få roller som beredscapscenter, resurser som även gynnar kärnverksamheten. Miljöpartiet vill också göra steget från gymnasiet till universitetet kortare.

– Det är väl rätt självklart att de som blir de bästa agromomerna är de som också har ett praktiskt handlag, säger Maria Gardfjell, Miljöpartiets miljöpolitiska talesperson.

De gröna vill även se över hur de sociala villkoren för bönder kan förbättras. Sverigedemokraterna håller med och har länge drivit att en statligt subventionerad avbytartjänst införs.

– För att det ska bli attraktivt att ta över så måste man kunna se för sig att man kan vara ledig ibland, säger Staf-fan Eklöf, sverigedemokrat med plats i Miljö- och jordbruksutskottet.

Kristdemokraterna har inga specifika förslag för hur jordbruket ska bli mer attraktivt för unga lantbrukare. Partiet vill att det tillsätts en utredning som tittar på just det ur ett brett perspektiv. En utredning med fokus på minskat regelkrångel i lantbruket i stort skulle också gynna återväxten i branschen, menar partiets landsbygds-politiska talesperson Magnus Oscarsson.

– Jag tror byråkratin skrämmar bort en del.

Sara Johansson

010-184 45 03

sara.johansson@atl.nu

Lantbrukets viktiga frågor

16 procent

... av åkermarken ägs eller arrenderas av lantbrukare under 44 år.

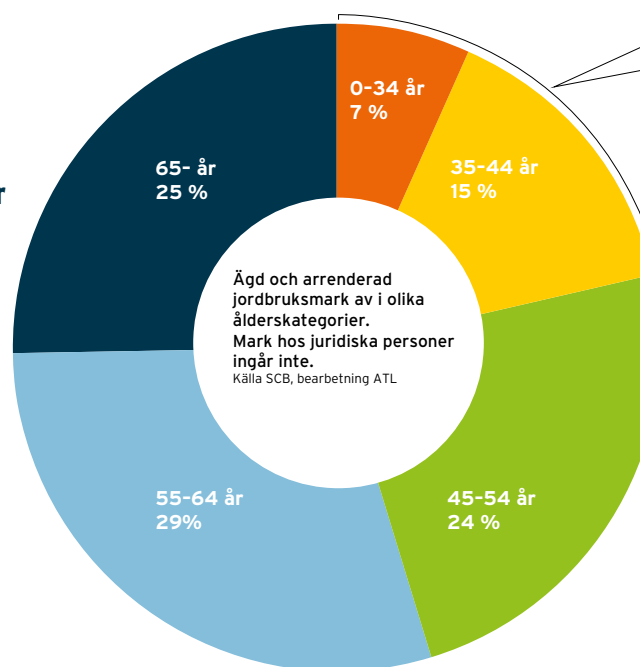
Källa: Jordbruksverket.

2 av 3

... lantbrukare rekommenderar en ung människa att arbeta inom näringen.

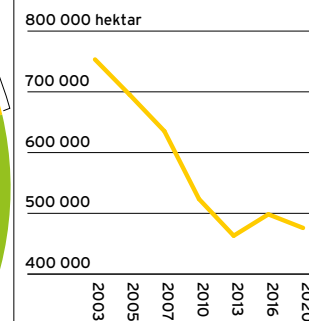
Källa: Lantbruksbarometern

Så gamla är markägare och arrendatorer

Unga har tappat mark

Ägd och arrenderad jordbruksmark för lantbrukare upp till 44 år.

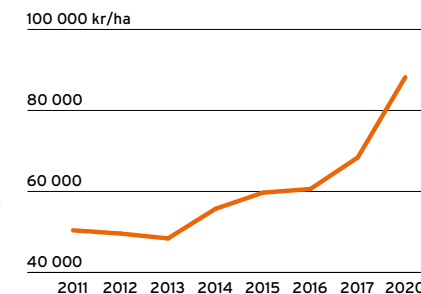
Källa SCB

Jordbruksmarken blir allt dyrare

Snittpris på jordbruksmark i Sverige. Prisskillnaderna är stora. I Götalands södra slättbygder var priset på ett hektar åkermark 280 000 kronor per hektar år 2020.

Källa: Jordbruksverket

GRAFIK: JULIA LINDELÖF, LRF MEDIA

Partierna svarar om kårens föryngring

ATL har gjort telefonintervjuer med företrädare för alla riksdagspartier. Det här är en sammanfattning av deras svar.

Bör politiken göra något för att underlätta för unga som vill bli bönder? Om ja, vad?

Staffan Eklöf, ledamot i
Miljö- och jordbruks-
utskottet för Sveri-
gedemokraterna.

Elin Segerlind, Vänster-
partiets miljöpolitiska
talesperson.

Isak From, Social-
demokratisk ledamot
i Miljö- och jordbruks-
utskottet i riksdagen.

Sverigedemokraterna

Ja. Subventionerad avbytartjänst, mer flexibla regelverk, mindre krångel.

Vänsterpartiet

Ja. Satsa på naturbruksgymnasi-
um, fler småskaliga jordbruk gör det
enklare att ta över/starta nytt, sats-
ningar på klimatomställt jordbruk är
attraktivt för unga.

Socialdemokraterna

Ja. Potentiellt ökad medfinansie-
ring för större satsningar inom jord-
bruksstöden, inklusive riskkapital,
få in fler i utbildning, tala väl om
branschen.

Magnus Oscarsson,
Kristdemokraternas
landsbygdspolitiska
talesperson.

Daniel Bäckström,
Centerpartiets lands-
bygdspolitiska tales-
person

Jakob Olofsgård,
Liberalernas landsbygds-
politiska talesperson.

John Widegren,
Moderaternas lands-
bygdspolitiska tales-
person.

Maria Gardfjell,
Miljöpartiets miljö-
politiska talesperson.

Kristdemokraterna

Ja. Tillsätt utredning om vad som
behövs för att få fler unga att vilja
bli bönder, tillsätt utredning om hur
regelbördan ska minska.

Centerpartiet

Ja. Mer pengar till satsningar på
unga i jordbruksstöden, titta på hur
staten kan stötta privat finansie-
ring, utveckla branschskolor.

Liberalerna

Ja. Längre utbetalningstid för in-
komststödet till unga lantbrukare,
generella förenklingar för småfö-
retag.

Moderaterna

Ja. Tillsätt en utredning om vad
som står i vägen för att unga ska få
kapital, överväger om mer av inves-
teringsstöden bör riktas mot unga
lantbrukare.

Miljöpartiet

Ja. Förbättra arbetsvillkoren, un-
derlätta övergången naturbruks-
gymnasium/agronombildning,
statliga lånegarantier, större
omfördelning från största stöd-
mottagarna till de mindre, dialog
med näringslivet för uppvärde-
ring av småskaliga producenter.

Valets viktigaste frågor. Energi och drivmedel

Reduktionsplikt splittrar partierna

Biogasen är det som riksdagspartierna har enklast för att stötta medan färre är redo att försvara reduktionsplikten.

Klimatfrågan i allmänhet och korsvägen där klimatet möter energi i synnerhet är ett område där intressekonflikter lätt uppstår. Det märks när ATL frågar riksdagspartierna om hur de ser på lantbrukets egen produktion av energi och drivmedel och vilken betydelse reduktionsplikten har.

Minst kontroversiellt just nu är att stötta biogasproduktion. Samtliga riksdagspartier är för dagens stöd och Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet vill öka och bredda det.

– I dag omfattas inte om du kör pyrolys och annat av skogsrester till exempel, säger Rickard Nordin, energipolitisk talesperson för Centerpartiet.

Sverigedemokraterna och Liberalerna utesluter inte att det kan behövas mer stöd och Socialdemokraterna inväntar vad den nytilsatta utredningen om en nationell bioekonomistrategi kommer med för förslag för att öka produktionen av biodrivmedel.

Miljöpartiet vill även satsa på solceller och batterilager och stötta energieffektivisering på gårdsnivå.

– Det är en viktig fråga för hållbarheten på sikt när vi pratar om klimatet men också ur en säkerhetsaspekt, att lantbruket ska kunna producera sin egen energi, säger Miljöpartiets ekonomisk-politiska talesperson Janine Alm Ericson.

Centerpartiet tror också på solenergi som en inkomst-

Fakta. Reduktionsplikten

Den 1 juli 2018 började reduktionsplikt för bensen och diesel att gälla. Det innebär att drivmedelsleverantörer måste se till att bensen och diesel har lägre växthusgasutsläpp jämfört med helt fossila drivmedel. Det sker genom inblandning av hållbara biodrivmedel. Skillnaden mellan blandade och helt fossila drivmedel ska öka efterhand. Vart tredje år ska nivåerna ses över för att se om de är i linje med klimatmålen.

De gällande reduktionsnivåerna är 7,8 procent för bensen och 30,5 procent för dieselbränsle. Enligt ett riksdagsbeslut från förra året skulle nivåerna höjts till 10,1 respektive 35 procent 2023 men den höjningen har pausats för att bromsa prishöjningarna på drivmedel. Slutmålet 2030 ligger kvar, då ska nivåerna vara 28 procent för bensen och 66 procent för diesel.

källa för lantbruket och vill även se ett garanterat minimipris för biodrivmedelsproducenter. Moderaterna anser att lantbruket kan tjäna på en vänligare inställning till en äldre form av energiproduktion.

– Utrivningen av den småskaliga vattenkraften måste stoppas, säger John Widegren, Moderaternas landsbygds-politiska talesperson.

Kristdemokraterna tror att enklare tillståndprocesser kan öka lantbrukets energiframställning, men vill vänta med att ta ställning till om det behövs mer stöd för produktion eller teknikutveckling. Sverigedemokraterna är emot

stöd för biodrivmedel där råvaran kommer från ätbara grödor.

– EU-kommissionen har sagt att använda grödor som kan användas för livsmedel till drivmedel inte är att rekommendera i dag och den synpunkten delar vi, säger Martin Kinnunen, miljöpolitisk talesperson för Sverigedemokraterna.

Moderaterna vill tvärtom att det jobbas mer aktivt för att på EU-nivå få acceptans för biodrivmedel baserade på spannmål och biomassa från skog.

Om biogasen är det enkla energi- och klimatpolitiska åtgärdsvalet har reduktionsplikten gått från att vara en bred favorit till att framställas som ett problem av flera partier. Riksdagen beslutade om höjda reduktionsnivåer för ett år sedan med stöd från alla partier utom Sverigedemokraterna. När bränslepriserna sköt i höjden hamnade ökade kostnader i konflikt med målet om att få ner transporternas klimatutsläpp. Förslag om sänkt reduktionsplikt har kommit från Moderaterna, Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna. Efter förslag från regeringen har nästa års planerade höjning av inblandningen stoppats.

Socialdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet och Centerpartiet anser alla att lantbruket inte tjänar på att reduktionsplikten sänks.

– Reduktionsplikten är ett av de viktigaste verktygen vi har för att uppnå Parisavtalet och sänka koldioxidutsläppen, det är absolut nödvändigt att reduktionsplikten finns kvar på en hög nivå, säger Isak From som sitter i Miljö- och jordbruksutskottet för Socialdemokraterna.

Förespråkarna lyfter att transporternas klimatutsläpp måste ner för att bromsa klimatförändringarna som har enorm påverkan på lantbruket. Liberalerna, Miljöpartiet och Centerpartiet påpekar att den också ger en förutsägbart marknad för producenterna av biodrivmedel.

– Om vi inte har reduktionsplikten drar vi ju undan mattan för all den produktion av biodrivmedel som är på gång, säger Helena Gellerman, Liberalernas klimatpolitiska talesperson.

Liksom Centerpartiet och Miljöpartiet anser Liberalerna att lantbruket ska kompenseras för höjda kostnader med andra medel. Reduktionsplikten kritiker menar i stället att en sänkt kvot är det bästa sättet att möta lantbrukets kostnadskris. Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna varnar för att svenska jordbruk slås ut om reduktionskraven inte läggs på EUs miniminivå. Kristdemokraterna vill att den översikt, kallad kontrollstationen, som ska göras tar större hänsyn till konsekvenser utöver klimatmålet.

– Kontrollstationen måste breddas så att vi inte bara bedömer om vi kommer att uppnå våra högt ställda mål utan även väga in tillgång och efterfrågan och kommande produktion, säger Kristdemokraternas miljöpolitiska talesperson Kjell-Arne Ottosson.

Vänsterpartiet anser att verktyget driver upp efterfrågan på ändligen råvaror som kan göra bättre nytta på andra sätt och att det låser transportsystemet vid fossila bränslen. En försvagning kan därför vara till nytta för lantbruket så länge utsläppen minskar.

– Det kan ju vara positivt om vi aktivt väljer att göra andra saker i stället, säger Vänsterpartiets klimatpolitiska talesperson Elin Segerlind.

Sara Johansson

010-184 45 03

sara.johansson@atl.nu

VAL 2022

Lantbrukets viktiga frågor

9,4 TWh

... biodrivmedel kan komma från snabbväxande poppel på nedlagd åkermark.

Källa: Svenskt kunskapscentrum för förnybara drivmedel

3 procent

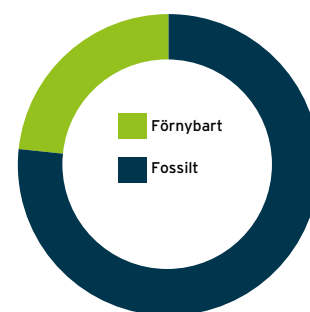
... av drivmedlen består av komponenter från Sverige.

Källa: Energimyndigheten, bearbetat av ATL.

En fjärdedel grönt i tanken

Mängd drivmedel i TWh i Sverige 2020.

Källa: Energimyndigheten

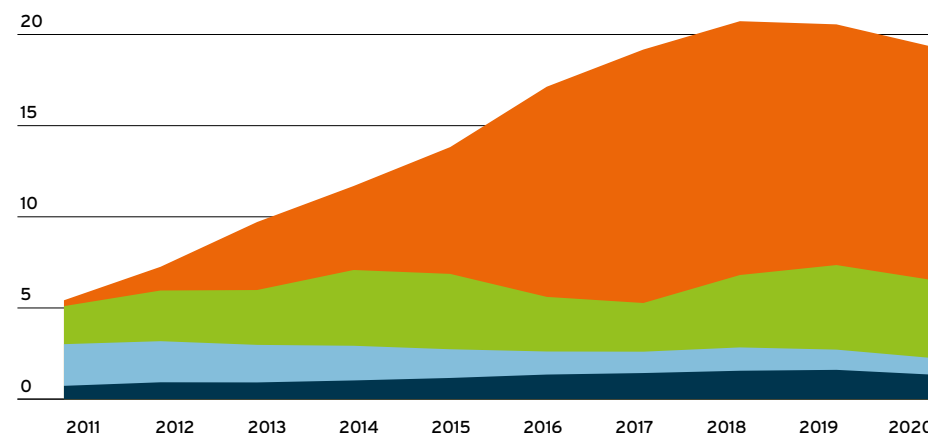

HVO har ökat mest

Utvecklingen för användningen av olika biokomponenter i drivmedel.

Källa: Energimyndigheten

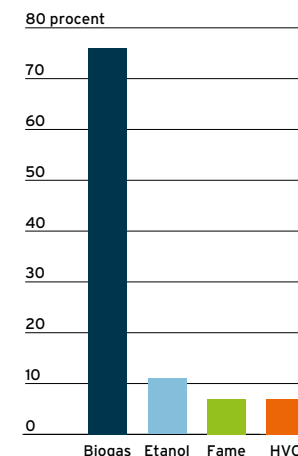
25 TWh

Biogasen är mest svensk

Andel svenska råvaror i olika biodrivmedel i procent.

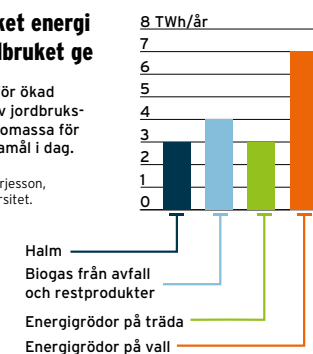
Källa: Energimyndigheten.

Så mycket energi kan jordbruket ge

Potential för ökad tillförsel av jordbruksbaserad biomassa för energiändamål i dag.

Källa: Pål Börjesson, Lunds universitet.

GRAFIK: JULIA LINDELÖF, LRF MEDIA

Partierna svarar om energi

ATL har gjort telefonintervjuer med företrädare för alla riksdagspartier. Det här är en sammanfattning av deras svar.

Bör politiken göra mer för att underlätta lantbrukets egen produktion av drivmedel och energi? Om ja, vad?

Tjänar lantbruket på längre sikt på att reduktionsplikten försvagas?

Rickard Nordin, Centerpartiets energipolitiska talesperson.

Martin Kinnunen, Sverigedemokraternas miljöpolitiska talesperson.

Isak From, Socialdemokratisk ledamot i Miljö- och jordbruksutskottet i riksdagen.

Centerpartiet	Sverigedemokraterna	Socialdemokraterna
Ja. Breddat biogasstöd, minimiprisgaranti för biodrivmedelsproduktion, enklare solcellsanläggning.	Utesluter inte att det kan behövas mer stöd för biogas. Ser inget stödbehov för andra biodrivmedel.	Ja. Utredningen om en nationell bioekonomistategi får visa hur vi kan öka produktionen.
Nej. Reduktionsplikten ger lantbruket en marknad, kostnadskompensation kan göras på andra sätt.	Ja. Den höjer lantbrukets kostnader och skadar svensk konkurrenskraft mer än den hjälper klimatet.	Nej. Den är nödvändig för att minska utsläppen och ökar behovet av svensk biodrivmedelsproduktion.

Janine Alm Ericson, Miljöpartiets ekonomisk-politiska talesperson.

Kjell-Arne Ottosson, Kristdemokraternas miljöpolitiska talesperson.

Helena Gellerman, Liberalernas klimatpolitiska talesperson.

Elin Segerlind, Vänsterpartiets miljöpolitiska talesperson.

John Widegren, Moderaternas landsbygdspolitiska talesperson.

Miljöpartiet	Kristdemokraterna	Liberalerna	Vänsterpartiet	Moderaterna
Ja. Mer stöd till biogas, solenergi, batterilager och energieffektivisering på gårdsnivå.	Ja. Tillståndprocesserna måste förenklas. Eventuella andra åtgärder får det jobbas med efter valet.	Ja. Biogasen är viktigast, får se om det behövs mer stöd.	Ja. Biogasproduktionen bör få större och bredare stöd.	Ja. Få EU att acceptera biobränsle från åker och skog, stoppa utrivningen av småskalig vattenkraft.
Nej. Utsläppen måste minska och producenterna behöver en stabil marknad. Kostnader kan kompenseras.	Den bör sänkas tillfälligt, lantbruket behöver lägre priser nu. Framöver måste kostnaderna vägas in.	Nej. Missar vi klimatmålen drabbas lantbruket och den ger biobränsleproducenter en stabil marknad.	Svår fråga. Det kan få positiv effekt om vi gör annat som sänker utsläppen i samma grad.	Svårt att säga. Bra i grunden om produktionen sker här men riskerar att slå ut svenska bönder.

Valets viktigaste frågor. Lantbrukets utveckling

Så ska lantbruket bli hållbart

Riksdagspartierna är rätt överens om vilka hinder som finns på vägen till ett hållbart, lönsamt och motståndskraftigt lantbruk. Hur de ska överkommas är en annan fråga.

Om vi ska rå på klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald har lantbruket en central roll. Det är först att känna av konsekvenserna av vårt pågående misslyckande samtidigt som det är en del av problemen och en oumbärlig del av lösningen.

Riksdagspartierna är i stort ense om att det finns konflikter mellan hållbarhet och lönsamhet i lantbruket, åtminstone på kort sikt. Att det ena är beroende av det andra på längre sikt är man också ganska enig om. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet ser alla att en omställning blir lönsam när den väl är genomförd. Vänsterpartiet och Centerpartiet lyfter att det behövs offentliga insatser under omställningsprocessen.

– Det marknaden inte är villig att ta måste staten vara beredd att kompensera för, säger Daniel Bäckström, landsbygdspolitisk talesperson för Centerpartiet, som vill se mer insatser för täckdikning.

Vänsterpartiet förespråkar mer stöd för fossilfria investeringar och betesmarker.

Utredningsförslaget om ett jordbrukarskatteavdrag i stället för dieselnedskattningen får stöd från Miljöpartiet, Centerpartiet och Moderaterna.

– Det måste bli jämförbart rent ekonomiskt, säger John Widegren, landsbygdspolitisk talesperson för Moderaterna.

Fakta. Strukturutveckling och hållbarhet

Jordbruksföretag med mer än 100 hektar mark har ökat med 4 procent sedan 2010 medan företag med mindre mark än så har blivit färre. 2021 brukade ett svenskt jordbruksföretag i snitt 43 hektar men 60 procent av åkermarken brukades av företag med över 100 hektar. Den som har mindre än 4 hektar jordbruksmark och vars andra ersättningar inom den gemensamma jordbrukspolitikens tillsammans med det potentiella gårdsstödet inte överstiger 100 euro kan inte få gårdsstöd i Sverige.

I den nya stödpolitik som ska börja gälla nästa år ska de högsta stöden minskas till förmån för de mindre. Minst 10 procent av gårdsstöden ska omfördelas från de största stödmottagarna till de mindre. Det är oklart hur det ska gå till i Sverige då EU-kommissionen inte accepterat den lösning regeringen föreslagit.

Miljöpartiet anser också att mer av jordbruksstöden ska styras mot miljöinsatser.

– Om man stärker delarna i EU-stöden som är miljöarbete och hållbarhetsarbete kommer ju målkonflikterna att minskas, säger Maria Gardfjell, miljöpolitisk talesperson för Miljöpartiet.

Sverigedemokraterna anser att en ökad svensk jordbruksproduktion är en miljövinst i sig om det betyder att mindre mat importeras. Partiets planer på sänkta skatter, lägre energikostnader och mindre byråkrati skulle ge större produktion, menar partiets miljöpolitiska talesperson

Martin Kinnunen. Vilket leder till nya miljöproblem.

– Man måste vara öppen med att om vi bedriver mer lantbruk i Sverige så kommer det sannolikt att bli svårare att minska näringsläckaget.

En sådan utveckling vill Sverigedemokraterna möta med satsningar på ökad kompetens om hur jordbruket kan minska läckaget.

Liberalerna, Miljöpartiet och Socialdemokraterna ser hållbarheten som viktig för att konsumenternas förtroende för svenskt lantbruk ska upprätthållas. Miljöpartiet vill höja allmänhetens kunskap om vad som är hållbar livsmedelsproduktion och tror att en sänkt matmoms gör den mest hållbara maten attraktivare, även om den fortsatt är dyrare än alternativen.

Liberalerna vill ha mer forskning om hållbara växtskyddsmedel och genmodifierade grödor för att stärka det konventionella jordbrukets miljömeriter. Kristdemokraterna vill lösa det i valserien tidigare beskrivna dilemma med reduktionsplikten genom enklare regler för inhemsk bi-odrivmedelsproduktion. I väntan på det kan det vara nödvändigt att hålla nivån nere, även om det betyder ökade utsläpp.

– Nivån på reduktionsplikten måste gå i takt med tillgång och efterfrågan, säger partiets landsbygdspolitiska talesperson Magnus Oscarsson.

Samtliga partier ser problem framöver om utvecklingen mot allt färre men större jordbruk fortsätter. Daniel Bäckström (C) tror att det kan behöva ses över om mindre jordbruk missgynnas i fördelningen av statliga investerings-

stöd. Maria Gardfjell (MP) anser att mindre jordbruk diskrimineras rent generellt i dagens stödssystem. Miljöpartiet vill också se mer forskning, teknikutveckling, växtförädling och avel inriktat på det småskaliga jordbrukets behov. Vänsterpartiet anser att det storskaliga jordbruket får för stor del av stödkakan och att en genomgripande systemförändring är nödvändig.

– Vi måste ha en stödstruktur som gynnar de små och mellanstora gårdarna på ett helt annat sätt än vad vi har i dag, säger Elin Segerlind, miljöpolitisk talesperson för Vänsterpartiet.

Att ett minskande antal jordbruk leder till större sårbarhet ur ett beredskapsperspektiv är de flesta partier överens om. Men Kristdemokraterna, Moderaterna, Socialdemokraterna och Liberalerna anser inte att storleksrationaliseringen i sig är ett problem utan snarast en naturlig process skapad av en fri marknad. För Socialdemokraterna är den dessutom nödvändig om livsmedelsproduktionen ska öka på det sätt de vill.

– Den romantiska bilden av den lilla bonden kanske kan fungera på sina håll men för att få fram stora volymer livsmedel tror vi att det kommer att vara större enheter som måste ha möjlighet att utvecklas, säger Isak From som sitter i Miljö- och jordbruksutskottet för Socialdemokraterna.

Liberalerna vill inte heller ställa sig i vägen för marknadskrafterna men djurvelfärden sätter gränser. Kan en mjölkgård inte säkra betesrätten är det verksamheten som måste förändras, inte djurskyddslagstiftningen.

– De får inte bli så stora att Astrid Lindgren vänder sig i sin grav, säger Liberalernas landsbygdspolitiska talesperson Jakob Olofsgård.

Sara Johansson

010-184 45 03

sara.johansson@atl.nu

VAL 2022

Lantbrukets viktiga frågor

452 000

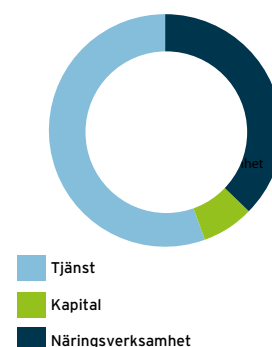
kronor var hushållets totala samlade inkomst efter skatt på ett heltidsjordbruk 2020.

Källa: Jordbruksverket

Lönearbete ger mest

Inkomster av olika slag i hushållet före skatt i ett heltidsjordbruk 2020.

Källa: Jordbruksverket

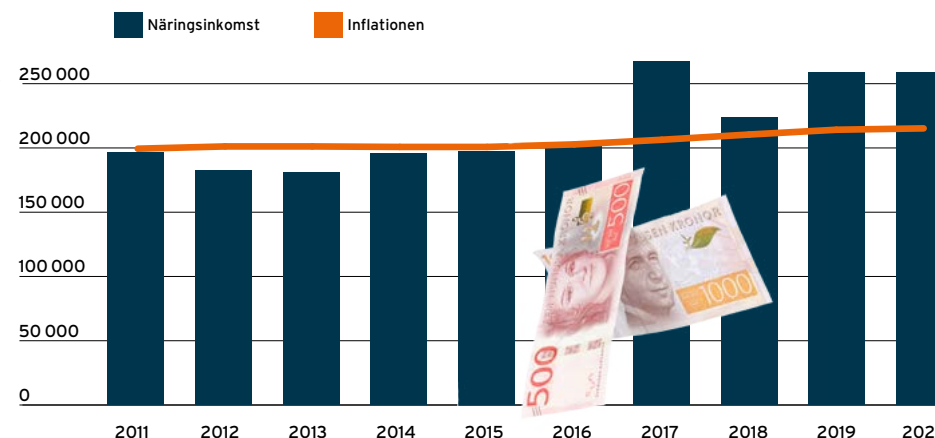

GRAFIK: LENA WILSBY, LRF MEDIA

Bondeinkomsten ökar mer än inflationen

Justerad näringsinkomst för hushållet i ett heltidsjordbruk, jämfört med inflationen.

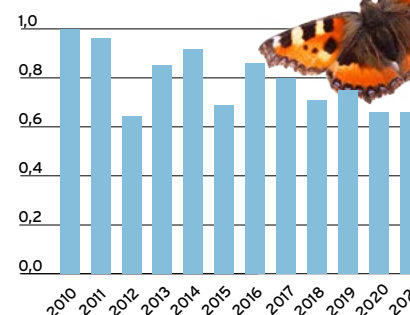
Källor: Jordbruksverket och SCB Foto: Istock

Allt färre fjärilar

Förändring av antalet fjärilar i odlingslandskapet jämfört med 2010.

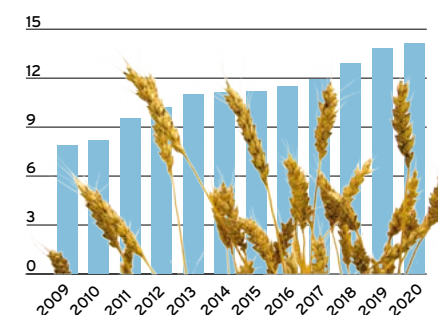
Källa: Sveriges miljömål Foto: Istock

Fördubblad ekologisk odling

Andelen i procent av den totala åkerarealen i slättbygd som odlas ekologiskt.

Källa: Sveriges miljömål Foto: Istock

Partierna svarar om lantbrukets utveckling

ATL har gjort telefonintervjuer med företrädare för alla riksdagspartier. Det här är en sammanfattning av deras svar.

Finns det någon konflikt mellan hållbarhet och lönsamhet i lantbruket? Hur ska den i så fall hanteras?

Svenska jordbruk blir större men färre. Hur ser ditt parti på den utvecklingen?

Daniel Bäckström, Centerpartiets landsbygds- och miljöpolitiska talesperson

Martin Kinnunen, Sverigedemokraternas miljö- och miljöpolitiska talesperson.

Isak From, Socialdemokratisk ledamot i Miljö- och jordbruksutskottet i riksdagen.

Centerpartiet

Det finns en spänning. Det offentliga måste stötta där marknaden inte betalar och i omställningen.

Sverigedemokraterna

Ja, många. Lägre skatter och energikostnader och mindre byråkrati matchat med övergödningsinsatser.

Socialdemokraterna

Nej. Långsiktig lönsamhet kräver hållbarhet. Akut kan lönsamhet prioriteras, som sänkt dieselpolis.

Det är problematiskt, bland annat ur sårbarhetsperspektiv. Stöden måste nå även mindre jordbruk.

Inget problem med fler större men att det blir färre små. Mindre företag är extra kostnadskänsliga.

Strukturomvandling är problematiskt men ibland nödvändig. Större företag kan producera mer mat.

Maria Gardfjell, Miljöpartiets miljö- och miljöpolitiska talesperson.

Magnus Oscarsson, Kristdemokraternas landsbygds- och miljöpolitiska talesperson.

Jakob Olofsgård, Liberalernas landsbygds- och miljöpolitiska talesperson.

Elin Segerlind, Vänsterpartiets miljöpolitiska talesperson.

John Widegren, Moderaternas landsbygds- och miljöpolitiska talesperson.

Miljöpartiet

Ja, miljöarbetet betalas inte alltid. Sänk matmomsen. Höj konsumentkunskapen om hållbart lantbruk.

Det behövs fler jordbruk och fler små jordbruk. Mer forskning inriktad på det. Jordbrukaravdrag.

Kristdemokraterna

Ja, reduktionsplikten är ett exempel. Lägre pris för jordbruket är viktigare än minskade utsläpp.

Jordbruk, stora och små, i hela landet är bra. Kräver lönsamhet större företag så är det som det är.

Liberalerna

Det finns utmaningar. Satsa på forskning om hållbara växtskyddsmedel och GMO-grödor.

Strukturrationalisering är naturligt men djurproduktionen har en gräns. Beteskravet ska värnas.

Vänsterpartiet

Kan vara det, med dagens villkor. Omställning blir lönsamt men lantbruket behöver stöd på vägen.

Den är väldigt problematiskt. EUs jordbrukspolitik måste gynna små och medelstora jordbruk mer.

Moderaterna

Ja, när hållbara insatssvaror blir för dyra. Jordbrukaravdrag i stället för dieselnedsättning.

Negativt att sårbarheten ökar. Också svårare för unga att starta, där kan det behövas mer insatser.

Valets viktigaste frågor. Klimatet

Fossilfri omställning prioriterad

Ödesfrågan klimatet är sist ut i ATLs serie om de viktigaste valfrågorna. Omställning till fossilfritt är högsta klimatprioritet för lantbruket, anser partierna.

Det är en sanning lika gammal som lantbruket självt att klimatet är en faktor som inte kan ignoreras. Ingen annan näring är lika känslig för förändringar i det och få påverkar det lika mycket.

I den sista delen i ATLs valserie får riksdagspartierna svara på vad de vill göra för att minska lantbrukets klimatpåverkan och hjälpa bönderna att anpassa sig till nya förutsättningar.

Störst samling finns kring olika insatser för att göra lantbruket fossilfritt. Idén om ett jordbrukaravdrag som ersätter hela eller delar av nedsättningen för dieselskatten får stöd från Moderaterna, Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. De sistnämnda vill ha en översyn av skattesystemet för lantbruket.

– Vi vill se generella skattesänkningar och kanske till och med differentiera skatten så att den gynnar de lantbruk vi vill se mer av, säger Maria Gardfjell, miljöpolitisk talesperson för Miljöpartiet, som bland annat vill se mer ekologiskt jordbruk och ökad vegetabilieproduktion.

Flera partier hittar användning för jordbruksstöden som styrmedel mot ett mindre negativt klimatpåverkande lantbruk. Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Moderaterna vill se mer lagt på investeringsstöden. Miljöpartiet vill även ge mer stöd för kolbindning i mark och Kristdemokraterna vill satsa på teknikutveckling. Sverigedemokraterna och

Fakta. Klimatförändringarna kostar

Klimatförändringarna är ett hot mot världens livsmedelsförsörjning. Inte bara genom att det blir svårare att odla mat under extremare väderförhållanden och ökat tryck från smittor och skadedjur utan även för att det blir svårare för jordbruksföretagen att överleva ekonomiskt. FNs mellanstatliga klimatpanel, IPCC, konstaterar att även om den globala jordbruksproduktionen har ökat under de senaste 50 åren så har klimatförändringarna bromsat tillväxten.

Europeiska miljöbyrån, som tar fram och förmedlar miljödata för EUs räkning, uppskattar att EUs jordbruksinkomster kommer att minska med i snitt 16 procent till 2050. För bruttonationalinkomsterna väntas förluster på upp till 1 procent 2050 till följd av klimatförändringarnas effekter på jordbruket. De regionala variationerna kommer att vara stora. Södra Europa drabbas hårdare medan norra Europa kan se vissa positiva effekter.

Moderaterna vill ha tillbaka det vallstöd som försvinner nästa år.

– Vallen är en viktig del i klimatarbetet, den binder mycket kol, den höjer mullhalten, säger John Widegren, Moderaternas landsbygdspolitiska talesperson.

Socialdemokraterna kan tänka sig någon sorts stöd för omställning till biogas- eller eldrivna maskiner. Centerpartiet vill betala ut en biopremie till dem som kör fossilfritt och Miljöpartiet vill att staten står för halva kostnaden för

fossilfria maskiner. Vänsterpartiet och Miljöpartiet ser behov av att även stötta maskintillverkarna. Socialdemokraterna tror att det kan behövas lagstiftningsskärpningar för att driva på teknikutvecklingen men den måste i så fall ske på EU-nivå.

– Om Massey Ferguson och John Deere ska producera mer hybrid- och elmaskiner behövs det en större marknad, säger Isak From som sitter på en socialdemokratisk stol i Miljö- och jordbruksutskottet.

Produktionen av fossilfria alternativ bör stöttas anser Kristdemokraterna som vill förenkla tillståndsgivningen och Centerpartiet som vill att högre stöd ges för biodrivmedelsanläggningar i Klimatklivet.

Gödsel är en källa till växthusgaser inom jordbruket och det saknas inte idéer för att minska den. Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill återinföra skatten på mineralgödsel. Miljöpartiet vill även se en plan för effektivare användning av naturgödsel och Liberalerna är öppna för mer stöd för minskade utsläpp av metan och lustgas medan Centerpartiet vill att mer fosfor och kväve återvinns från reningsverk.

Oavsett vilka insatser som görs för att minska klimatutsläppen så är klimatförändringarna redan här och de kommer att bli än mer kännbara för lantbruket. Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna, Moderaterna och Miljöpartiet lyfter behovet av mer forskning på hur förändringarna bäst möts. Kristdemokraterna tror på markförbättringsersättningar i Landsbygdsprogrammet.

– Det är en så viktig åtgärd så där vill vi se mer pengar,

säger Magnus Oscarsson, landsbygdspolitisk talesperson för Kristdemokraterna.

Mer stöd för fler bevakningsdammar önskas också av Kristdemokraterna, liksom av Socialdemokraterna. Liberalerna och Miljöpartiet vill säkra att sådana dammar inte omfattas av strandskyddet. Sverigedemokraterna anser att genom modifierade grödor har en roll att spela och att EUs regelverk är onödigt försvårande.

– Kan vi få fram mer motståndskraftiga grödor så kan vi också möta förändringar med mer utmanande väderlek, säger Martin Kinnunen, partiets miljöpolitiska talesperson.

Med hetare somrar får även djurproduktionen problem. Vänsterpartiets miljöpolitiska talesperson Elin Segerlind öppnar för att beteskravet kan behöva bli mer flexibelt.

– Vi tycker beteskravet är bra men om det är 40 grader varmt, vad gör man då?

Klimatförändringarna har redan lett till extremare väder och vi kan räkna med att det kommer att uppstå nya krissituationer när lantbruket drabbas av torka, översvämningar eller skogsbränder. Liberalerna vill att det införs någon sorts verktyg som gör beslut om krisstöd smidigare än vad vårens arbete varit.

– Vi måste ha en krisplan så att vi inte behöver hålla på och bråka om krisstödspaket hit eller dit. Det är viktigt för att lantbrukarna ska våga satsa, säger Jakob Olofsgård, landsbygdspolitisk talesperson för partiet.

Centerpartiets energipolitiska talesperson Rickard Nordin ser också behovet av mer lättillgängliga medel när krisen slår till. Centerpartiet vill att staten tar ett större ansvar för klimatanpassningens stora kostnader och kommun- och regiongränsöverskridande effekter.

– Det är helt orimligt att det ligger på lokal nivå.

Sara Johansson

010-184 45 03

sara.johansson@atl.nu

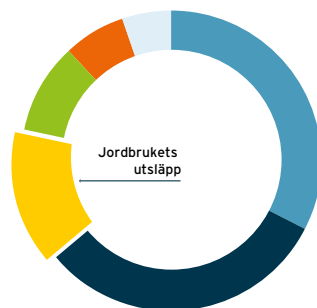

Lantbrukets viktiga frågor

... miljoner ton växthusgaser (CO₂e). Så mycket minskade jordbruket och framför allt skogsbruket netto de svenska utsläppen 2021.

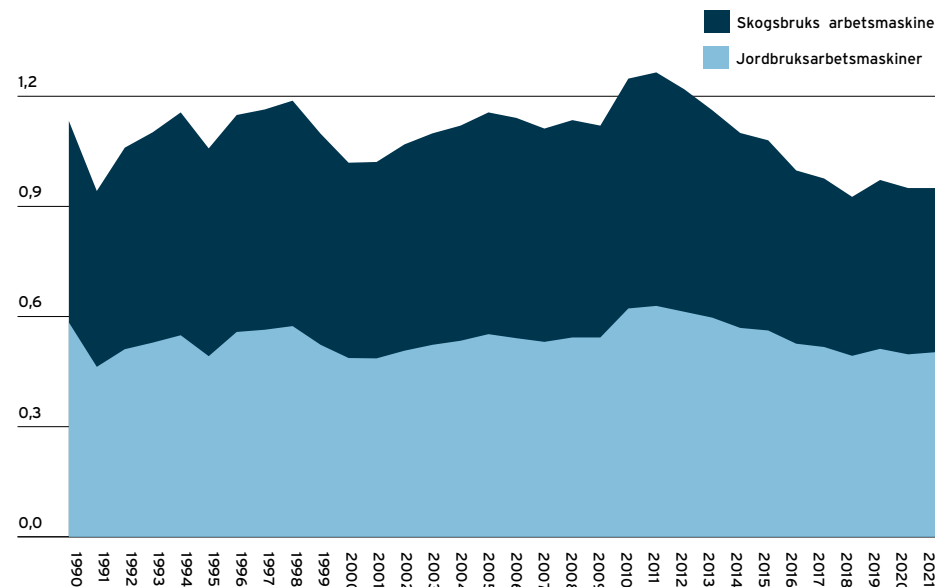
Källa: Naturvårdsverket.

Utsläpp från lantbruk

Utsläpp av växthusgaser från jordbrukets och skogsbrukets arbetsmaskiner.

1,5 miljoner ton CO₂e

Källa: Naturvårdsverket

GRAFIK: LRF MEDIA

Inhemska utsläpp av växthusgaser från olika sektorer

Industri	15,65 miljoner ton CO ₂ e
Transporter	15,07 miljoner ton CO ₂ e
Jordbruk	6,93 miljoner ton CO ₂ e
El och värme	4,63 miljoner ton CO ₂ e
Arbetsmaskiner	3,31 miljoner ton CO ₂ e
Övrigt	2,4 miljoner ton CO ₂ e

Källa: Naturvårdsverket

Varmare klimat både positivt och negativt

Fördelar

- Längre växtsäsong.
- Möjlighet att odla andra grödor.
- Högre koldioxidhalt.
- Längre utevistelse för jordbrukets djur.

Nackdelar

- Ökad och minskad nederbörd under olika säsonger.
- Sjukdomar.
- Skadedjur.
- Värmestress hos växter och djur.

Källa: Jordbruksverket

ATL har gjort telefonintervjuer med företrädare för alla riksdagspartier. Det här är en sammanfattning av deras svar.

Vad vill ditt parti göra för att hjälpa lantbruket att minska sina klimatutsläpp?

Vad vill ni göra för att hjälpa lantbruket att anpassa sig till klimatförändringarna?

John Widegren,
Moderaternas lands-
bygdspolitiska tales-

Isak From, Social-
demokratisk ledamot
i Miljö- och jordbruks-
utskottet i riksdagen.

Rickard Nordin, Center-
partiets energipolitiska
talesperson.

Moderaterna	Socialdemokraterna	Centerpartiet
Återinföra vallstödet. Få EU positivare till biodrivmedel. Jordbrukaravdrag mot lägre dieselnedsättning.	Jordbrukaravdrag tänkbart. Omställningsstöd för lantbruksmaskiner. Mer EU-krav på maskintillverkarna.	Mer stöd till biobränsleproduktion. Återvinn mer näring. Premie för rent biobränsle. Jordbrukaravdrag.
Lägre skatter ger lönsamma företag som investerar klimatsmart. Stötta svensk forskning.	Insatser för motståndskraftigt jord- och skogsbruk. Åtgärder mot nya smittor. Utbyggt Norrlandsstöd.	Måste vara ett mer nationellt ansvar. Behövs en långsiktig hantering av behovet av klimatanpassning.

Jakob Olofsgård,
Liberalernas landsbygds-
politiska talesperson.

Maria Gardfjell,
Miljöpartiets miljö-
politiska talesperson.

Martin Kinnunen, Sveri-
gedemokraternas miljö-
politiska talesperson.

Magnus Oscarsson,
Kristdemokraternas
landsbygdspolitiska
talesperson.

Elin Segerlind, Vänster-
partiets miljöpolitiska
talesperson.

Liberalerna	Miljöpartiet	Sverigedemokraterna	Kristdemokraterna	Vänsterpartiet
Premie för biobränslen, avvecklat dieselstöd. Mer stöd för minskade utsläpp av metan och lustgas.	Jordbrukaravdrag. Gödselskatt. Mer till energiinvesteringar, fossilfria maskiner och fossilfri gödsel.	Återinför vallstödet i någon form. Forskning och utveckling.	Snabbare tillståndsprövning för biogasanläggningar. Mer jordbruksstöd för teknikutveckling.	Mer stöd till fossilfria maskiner. Mer till produktion och användning av biogas. Konstgödselskatt.
Bevattningsdammar ska inte ha strandskydd. Någon sorts krisverktyg ger långsiktig stabilitet.	Satsa på variation. Mer forskning på växt- och djurförädlingsdammar utan strandskydd.	SDs näringspolitik ger företag som klarar dåliga år. Satsa på växtförädlingsdammar. Enklare GMO-regler.	Förenkla dammbyggen. Kan behövas mer jordbruksstöd för markförbättringsåtgärder, som täckdikning.	Mer pengar till investeringar. Flexibla beteskrav möjligt när somrarna blir hetare. Mer forskning.

Du är väl prenumerant?

Om du prenumererar på papperstidningen har du gratis tillgång till hela vårt digitala utbud.

Tidning + ATL digital kostar 249 kronor/månad.

Gå in på www.atl.nu/prenumerera och beställ i dag!